

ЕВРОПСКА НЕДЕЉА ПРЕВЕНЦИЈЕ РАКА ГРЛИЋА МАТЕРИЦЕ

Недеља превенције рака грлића материце обележава се ове године по девети пут, у периоду од **25. до 31. јануара**, са циљем да се побољша информисаност жена и опште популације о значају превентивних прегледа жена, да се унапреди спровођење програма организованог скрининга рака у нашој земљи и да се на тај начин допринесе смањењу обољевања и умирања од овог, још увек веома озбиљног, проблема јавног здравља.

Рак грлића материце је још увек озбиљан проблем јавног здравља у Европи. Сваке године ова болест се открије код 60.000 жена, а око 30.000 жена годишње умре због рака грлића материце. Оно што забрињава је чињеница да се болест јавља у млађој животној доби и представља други најчешћи рак код жена старости од 15 до 44 године.

Оболевање и умирање од рака грлића материце у Србији

Према званичним подацима у 2012. години, рак грлића материце по учесталости је био трећи узрок оболевања, одмах после рака дојке и колоректума, а пети узрок умирања и то после рака дојке, бронха и плућа, колоректума и панкреаса.

Према подацима из 2012. године стопа инциденције (оболевања) у централној Србији је износила 23,2 оболелих жена на 100.000. Више стопе оболевања од просечне у централној Србији су забележене у Пчињском (36,9/100.000), Зајечарском (28,0/100.000), Шумадијском (27,8/100.000), Граду Београду (27,4/100.000), Моравичком (27,2/100.000), Пиротском (25,4/100.000) и Нишавском округу (24,3/100.000).

Према расположивим подацима, мање од трећине случајева рака грлића материце открива се у раној фази када се може успешно применити само оперативно лечење. Код већине жена рак грлића материце се открије касно, када је неопходно применити постоперативну или радикалну радиотерапију која продужава лечење, може довести до различитих компликација и значајно повећава трошкове лечења.

Смртност од рака грлића материце се у централној Србији постепено повећавала, од 4,67 на 100.000 у периоду од 1971. до 1985. године, до 6,8 на 100.000 у 2000. години. Од тада је стопа морталитета стабилна и чак се према подацима за 2012. годину региструје пад стопа морталитета (са 6,8/100.000 у 2011. години на 6,4 на 100.000 жена у 2012. години). Постоје велике разлике у смртности од рака грлића материце међу појединим регионима централне Србије. У просеку сваке године у Србији више од 400 жена изгуби живот због рака грлића материце. Већина ових случајева могла се спречити да је болест откривена на време и да се на време приступило лечењу.

Организовање Европске недеље превенције рака грлића материце

Имајући у виду разлике у оболевању и умирању од рака грлића материце у земљама Европске уније, упутством датим још 2. децембра 2003. од стране Савета Европе, Савет Европске уније је препоручио да све европске државе треба да предузму следеће мере:

- поставе научно заснован организовани популациони скрининг за рак грлића материце који на организован начин укључује целу циљну популацију и подразумева контролу квалитета на свим релевантним нивоима спровођења овог програма
- да се постарају да су жене које су обухваћене скринингом у потпуности упознате са начином обављања прегледа и његовим значајем
- да се за оне жене чији је тест патолошки гарантују постојање доступних дијагностичких процедура, третмана, психолошке подршке и пост-оперативне неге
- да се у државама осигурају људски и финансијски ресурси потребни за успостављање одговарајуће организације и контроле квалитета
- да се успостави систематско позивање на скрининг и осигурање квалитета обављених ПАП прегледа на свим потребним нивоима.

Иако је добро познато да организовани програми за скрининг обезбеђују најбољу заштиту од рака грлића материце, тренутно само 8 од 28 земаља Европске уније (Данска, Финска, Мађарска, Холандија, Словенија, Шведска и Велика Британија), као и неки региони Италије, Хрватске и Француске имају и спроводе организовани скрининг програм.

Важно је знати да се скоро сваки случај рака грлића материце може спречити. Добро организовани скрининг програми могу да спрече и до 80% случајева рака грлића материце. Данас постоје и вакцине против инфекције изазване хуманим папилома вирусима (ХПВ) које су ефикасне у превенцији ХПВ инфекције тип 16 и 18 који су заједно одговорни за настанак 7 од 10 случајева рака грлића материце. Међутим, из два разлога, још увек 30.000 Европљанки сваке године умре од ове болести која се може избећи.

Значај који ЕУ придаје овом проблему може се видети из чињенице да је Прва европска недеља за превенцију рака грлића материце, обележена од 21. до 28. јануара 2007. године, била званично отворена у Европском парламенту. И ове године носилац свих активности је Европска асоцијација за рак грлића материце (ЕССА).

Учешће Србије у обележавању Недеље превенције рака грлића материце

Европска недеља превенције рака грлића материце се обележава од 2007. године, а кампања је усмерена на три циљне групе:

- Општу популацију, јер људи морају да знају предности коришћења расположивих превентивних програма
- Здравствене раднике који морају да располажу тачним информацијама о скрининг програмима и програмима ХПВ вакцинације, како би могли да подстакну своје пацијенте да користе ове услуге и пруже одговоре на њихова питања, и
- Политичаре и лидере који треба да располажу информацијама о предностима коришћења превентивних програма како би разумели њихов значај.

Недеља превенције рака грлића материце се ове године обележава по девети пут. Током ове недеље, у великом броју земаља Европе истовремено се одржавају разне активности чији је заједнички циљ да промовишу важност смањења оболевања и умирања од рака грлића материце.

У оквиру Недеље превенције рака грлића материце у Србији ће се у периоду од 26. до 31. јануара 2015. године спровести бројне активности како у здравственим установама, тако и у заједници.

Активности укључују:

- дистрибуцију едукативно-промотивног материјала на јавним местима као што су тржни центри, аутобуске станице, као и пружање савета и информација о значају коришћења доступних превентивних програма,
- организовање едукативних семинара за становништво у локалној заједници, у школама, факултетима, радним организацијама,
- организовање предавања о превенцији рака грлића материце у циљу информисања жена о томе шта могу да учине како би избегле појаву рака грлића материце,
- одржавање семинара о превенцији карцинома грлића материце намењених студентима медицине као и здравственим радницима,
- јавне манифестације, наступе у медијима,
- online дискусије на тему превенције грлића материце.

Значајне активности које се обављају током ове недеље су подела брошева „Бисер мудрости”. Брошеви, као симбол преношења знања, током недеље се деле не само женама већ и свима онима који подржавају борбу против рака грлића материце. До данас, преко 1,5 милион Бисера мудрости је дистрибуирано широм Европе и они су постали препознатљив симбол ове кампање .

Скрининг на рак грлића материце у Србији

У периоду од 2007. до 2012. године обављене су припреме за спровођење организованог програма скрининга карцинома грлића материце. По усвајању законске регулативе и пратећих прописа, у децембру 2012. године започео је децентрализовани организован скрининг на карцином грлића материце. Циљну групу за спровођење организованог скрининга рака грлића материце, који се спроводи на територији 18 општина, чине жене узраста 25–64 године. У досадашњем току скрининга одазвало се 57,4% позваних жена, што далеко превазилази одзив у многим европским земљама. У току је трећа година првог циклуса скрининга. Овим програмом откривен је карцином грлића материце код 50 жена. Патолошки налази утврђени су код око 7500 жена.

На територији 18 општина жене ће и ове године, уколико припадају старосној групи од 25-64 година, бити позване на преглед од стране дома здравља да ураде ПАП тест. Све жене треба да искористе своје право на здравствену заштиту и да се јаве на преглед код свог гинеколога.